

gött pedig látjuk a sebzettségüket is, azt, hogy főleg a magánytól szenvednek. Amanda, a vasútállomáson társaságot kereső fiatal nő ezt mondja: „Egyedül voltam, megint egyedül, megint egészen egyedül, mint mindig, megint teljesen egyedül.” (21.), Caracala szerint pedig: „Az ember mindig egyedül van. Mindig. Akkor is, amikor azt hiszi, hogy már nincs egyedül.” (53.)

Emond a színdarabjaiban hétköznapi és reális helyzetekből indul ki, majd egyre inkább valószínűtlenné válik minden, egymásba olvad reális és lehetséges, banális és szokatlan, kitalált és (rém)álomszerű. Feje tetejére áll a világ, és már maguk a szereplők — s velük együtt az olvasók — sem nagyon tudják, hogyan is állnak a dolgok, mi és miért éppen ez vagy az történik velük, ráadásul vélhetően olykor ők maguk is színlelnek és hazudnak. Például a vasútállomáson várakozó házaspárról kiderül, hogy a férj anyjának esküvőjéről jönnek, aki (bosszúból?) éppen a menyé volt vőlegényével vetette el magát, viszont az rögtön meg is szökött tőle; Flambard, a másnap reggeli válóperére Brüsszelbe igyekvő kereskedelmi képviselő a legszívesebben „kicsontozná” a feleségét, ám miután elszunyókálva álmban már majdnem megteszi, úgy dönt, hogy nem akar válni, hiszen „végtelen szerelmet” érez iránta; Caracalának éppen azzal a számára ismeretlen „véres arcú” férfival lett volna telefonon megbeszélte üzleti találkozója, aki ki-be rohangál a kocsmából, és folytathatnánk. A fenti példák közül is kitűnik talán, hogy Emond darabjait a bohózat, a burleszk és a paródia elemei uralják, s ez a humor leginkább abszurd, szatirikus humor, ami általában átfordul groteszkbe, vagy éppen tragikomikusba. Az író nagy mesélőként virtuóz módon alkalmazza és forgatja ki a szokványos beszédfordulatokkal és klisékkel, valamint trágárságokkal is tűzdelt hétköznapi nyelvhasználatot, hősei egyszerű nevetégesek és szánni valóan rokonszenvesek, ironikus-groteszk humorát néha mégis erőltetettnek érezzük.

Az emond-i humor előképeit keresve visszanyúlhatnánk akár Charles de Coster pikareszk regényéig, a belga irodalmat részben megalapozó *Thyl Ulenspiegel*ig, persze jóval közelebbi rokonságot találunk például Jarry *Übü királyával*, de főleg Ionesco műveivel (s Agota Kristof színdarabjaira is emlékeztetnek a kötet írásai). Azt is érdemes megemlíteni, hogy Emond a hetvenes években hosszabb időt töltött francia lektorként Pozsonyban és Prágában, ahol felfedezte magának Hašek, Čapek és Hrabal műveit (felesége, a képzőművész Maja Polackova cseh származású, könyveinek borítói az ő kollázsait láthatjuk). A szerző nem is tagadja íróelődei rá gyakorolt hatását, s a színműveiben számos rejtett és kevésbé rejtett intertextuális utalással találkozunk.

Például a *Malagában* a vasutasstrájk miatt méltatlankodó Flambard így kiált fel: „Hát merre megyünk, kérдем én! Egyenesen a szakadék felé vágatunk! Ez az ország egy ködben vágató, elszabadult vonat.” (7.), ami nyilvánvaló utalás Gogol *Holt lelkejének* Oroszországot szimbolizáló „száguldó trojkájára”. S ha már itt tartunk: Emond színdarabjaiban az egyéni élettörténetek háttérében fel-feltűnnek a mai belga társadalom visszasságai is, bár például az állandó strájkok, az alacsony fizetések és a magas adók emlegetése még az ironikus írói szándék tükrében is közhelyesnek tűnik, s a vallón-flamand (és arab) együttélés kérdéskörére éppen csak utalások történnek — igaz, távolról sem társadalmi drámmal állunk szemben.

A három színmű olvasásának végére érve az első darab legelső mondata juthat az eszünkbe, amely egyébként többször is elhangzik a *Malagában*: „Micsoda história, te jószágos atyaúristen, micsoda história!” S ez a mondat az olvasottak értékelésekor — Paul Emond játékos írói világához is hűen — egyaránt hangozhat részünkről pozitív és negatív értelemben, elképedt tetszésnyilvánításként és hiányérzetet is magában foglaló bosszankodásként. Mindenesetre annyira bizonyos, hogy a belga író darabjainak színrevitele valódi kihívást jelenthetne a magyar rendezők, illetve dramaturgok számára. (Ford. Károly Judit; *Napkút Kiadó*, Budapest, 2014)

BENDE JÓZSEF

RASHAJOK, PAPOK, SZERZETESEK Istenes emberek a cigányok között

A jezsuita rend által fenntartott Párbeszéd Házában évek óta működik Hofher József SJ és Szabóné Kármán Judit vezetésével egy Cigánypasztorációs Műhely, ahol a roma kérdés elsősorban nem etnikai, nem politikai, de még csak nem is szociális, hanem felebaráti kérdés. A Műhelyt látogató szakmai és laikus közönség időről időre körüljárja, milyen szerepet vállalhat az egyház a romák társadalmi beilleszkedésében, és hol van a helyük gyülekezeti közösségeinkben. Ebben a Műhelyben született meg a gondolat, hogy cigány származású papok, szerzetesek történetét megismerjék és megismertessék a nyilvánossággal, olyan nem roma plébánosokéval együtt, akik cigány közösségekben munkálkodnak. Utóbbiak mindennapjainak bemutatását azért tartották fontosnak a szerkesztők, mert ők már ismerik a titkát, „*hogyan lehet testvérként együtt élni cigány közösségekkel*”. Az interjúkat Vojnitsné Kereszty Zsuzsa pszichológus és Békési Ágnes szociológus készítették.

Hofher József, aki a katolikus cigánypasztoráció meghatározó személyisége, az előszóban a ro-

mákkal való első találkozását osztja meg. Cso-bánkai szolgálati idejének leírásából kiderül, mi-csoda finomhangolást igényel egy-egy közösség viszonyrendszerének megismerése. Hangsúlyozza, hogy az egyszerű plébánosból „rashaj”-já (ci-gány nyelven „pap”, a „mi papunk”) való csak nyitottsággal lehet.

Vojnitsné Kereszty Zsuzsa a könyv első lapjain többek között arról ír, végzetes hiba, hogy bár a cigányság hazánk legnagyobb etnikai csoportja, nem ismerjük őket igazán: „nem ülünk egymás asz-talánál, nem osztjuk meg egymással életünk törté-néseit”. A könyv hasábjain felelevenedő kilenc élet-történet lehetőség arra, hogy bepillantást nyerjünk egy tőlünk gondolatban talán távol, de a valóság-ban nagyon is közel lévő világba. A bevezető gon-dolatok után öt roma származású és négy nem ci-gány, de romák körében munkálkodó lelki ember elindulását, mindennapjait, örömeit és kihívásait ismerjük meg.

Balázs József életútját a szabolcsi, ablaktalan putriból az Egri Hittudományi Főiskolán át egészen a borsodbótai plébániáig követjük nyomon. Az úton egy vilyvitányi özvegyasszony indította el, aki a 11 éves cigány fiút egy nap kézen fogta, és elvitte a templomba. „Úgy kell nekiünk kereszténynek lenniünk, hogy mások is megkövénjék tőlünk a kereszténységet” — mondja. Somos László kapos-fői plébános cigánypasztorációban végzett mun-kájában a görögkatolikus Sója Miklós szavait vallja magáénak: „Legyél minél többet a cigányok között, és ha nagy, irgalmas szíved van, akkor fogod tudni, hogy mit kell csinálnod! Ha nincs nagy, irgalmas szí-ved, mondhatok neked bármit.” Hangsúlyozza, hogy nincs üdvözítő recept, minden roma közösség más és más, ezért különösen fontos a helyi családok hagyományainak megismerése. A kántorjánosi születésű Lakatos Péter a nyíregyházi Szent Ata-náz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola el-végzése után több északkelet-magyarországi tele-pülésen szolgált, többek között Hodászon. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv-tudományi Intézetének munkatársa, doktoran-dusz, a romani–magyar kétnyelvűségből fakadó iskolai hátrányokat vizsgálja. Rávilágít, hogy az istenhit jelentős szerepet játszhat a romák pozítív önértékelésének kialakulásában. Lankó József alsószentmártoni plébános neve ismerősen cseng-het a baranyai beás cigányok közt végzett mun-kája miatt. Részt vett többek között a mánfai Col-legium Martineum megalapításában, és számos baranyai tanoda kialakításában. Arról mesél, mi-lyen út vezetett idáig. Egy hercencényi romungró

családból származó fiú hivatásválasztásában je-lentős szerepet játszott egy helyi plébános, akinek élete példaértékű volt számára. Csonka Csaba több romamissziós állomás után ma Taron szol-gál. „A diplomamunkámat tehát nyugodtan a sarok-ba dobhatjuk, ugyanezt tehetjük minden nagy okos-sággal is. A törődés, a szeretet a lényeg. Az, ahogyan szeret az ember. Ez működik. Nem kell ehhez doktorátus sem” — vallja. Gergely Dezső papként, és men-tálhigiénés szakemberként is közbenjárt — első-sorban — a budapesti romákért. Dolgozott a HÍD Családsegítő és Módszertani Központban, az Amari Sunto Marija („A mi Máriánk”) cigány-missziós alapítvány alapítója, vezetője. Orsós Mó-zes iskolatársai unszolására kezdte el látogatni a hittanórákat, ma bencés szerzetes. „Senki sem pró-féta a maga hazájában...” — interpretálja sajátos sor-sát, hiszen az ő hivatásválasztása egyben azt is je-lentette, hogy megszakadt a kapcsolata nem vallásos családjával. Egy tótkomlói oláh cigány család gyermekeként nőtt fel Gávodi Róbert, aki 18 éves korában döntött a papi hivatás mellett. El-határozását gyermekkori egyházi élményei ala-pozták meg. A szegedi szeminárium elvégzése után most Opusztaszeren plébános, valamint a fel-sőoktatásban tanuló roma fiatalokat támogató Sze-gedi Keresztény Roma Szakkollégium lelkésze. „Ha már Isten erre a szolgálatra hívott meg, és ha már cigány származású vagyok, úgy éreztem, fontos, hogy cigányokkal is foglalkozzak. Közülük való vagyok, s kö-telességem támogatni őket, ahogy tudom” — mondja. A kárpátaljai születésű Popva Valér a magyar-or-szági baptisták kárpátaljai missziója által és egy helyi római katolikus özvegyasszonnyal folyta-tott beszélgetések révén került közel a valláshoz, végül a ferences rend mellett köteleződött el. Je-lenleg egy budai kolostorban házfőnök-helyettes.

Az egyházak társadalmi felelősségvállalása a romák irányában nem újkeletű, de az utóbbi év-tizedben kezdett intézményes kereteket, tudatos formát ölteni. Ennek része például a 2011-ben megalakult Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat is, amely a négy hazai történelmi egyház összefogásával jött létre, és amelynek elindítá-sában Hofher József szintén kulcsszerepet játszott. Az előszóban azt írja a könyv szereplőiről: „Ad-junk hálát Istennek értük, azért, hogy volt bátorságuk meghívottnak lenni, s azért, hogy mernek tevékenyen dolgozni a cigány–magyar megbékélés érdekében.” (Szerk. Tar Éva; Jézus Társasága Magyarországi Rend-tartománya, Budapest, 2014)

LUKÁCS ÁGNES

A Vigilia folyóirat ára és előfizetési díjai 2015 januárjától nem változnak.